

O'ZBEKISTONDA FORTEPIANO IJROCHILIGINING PEDAGOGIK IMKONIYATLARI

Abdurahmonova Manzura Batirovna

E-mail: manzurabatur@bk.ru

Andijon davlat universiteti

Musika ta'limi kafedrası o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15676053>

Annotatsiya. musiqiy ta'lim o'quv jarayonining bir qismidir va yangi pedagogik muammolarni hal qilish faol ravishda kiritilgan. Ta'limning yangi maqsadlariga yo'naltirish nafaqat o'rganilayotgan fanlarning mazmunini o'zgartirishni, balki o'quv jarayonini tashkil etish usullari va shakllarini, dars davomida talabalar faoliyatini faollashtirishni, o'rganilayotgan mavzularni Real hayotga yaqinlashtirishni va yuzaga keladigan muammolarni hal qilish yo'llarini izlashni talab qiladi.

Kirish.

Fortepiano - bu klaviatura yordamida ijro etiladigan musika asbobi. Tugmani bosganimizda, asbob ichidagi ipning ovozi chiqaradi. Pianino qora va oq tugmachalari (tugmachalari) bo'lgan katta qutiga o'xshaydi va bu tugmachalarning har biri turli xil tovushlarni chiqaradi. Ba'zan siz ohanglarni ertak pianino kabi, ba'zan esa tugmachani qanchalik qattiq bosganingizga qarab juda baland yoki jim o'ynashingiz mumkin. Siz uni qora va oq tugmachalarni bosib o'ynashingiz mumkin va har safar boshqa musika yangraydi! Oq kalitlar uzun oq toshlarga, qora kalitlar esa kichik zinapoyalarga o'xshaydi. Qanchalik tez bossangiz, musika shunchalik tez eshitiladi va agar siz juda qattiq bossangiz, u jim bo'lsa, u baland bo'ladi!" 88 ta tugma bilan siz yumshoq, nozik tovushlardan tortib kuchli, ulug'vor akkordlarga hamma narsani yaratishingiz mumkin.

Shu sababli, ushbu vosita juda ko'p imkoniyatlarga va o'zlashtirish uchun o'qitishning ilg'or va zamonaviy usullaridan foydalanish, yangi informatsion-pedagogik texnologiyalarni tadbiq etish muhim ahamiyatga egadir. Fanni o'zlashtirishda boshqa darslik, o'quv va uslubiy qo'llanmalar, elektron materiallar, zarur bo'lganda sintezatorlar hamda musiqiy kompyuter dasturlaridan foydalaniladi. Xorijiy ilg'or pedagogik texnologiyalar va nota adabiyotlaridan unumli foydalanilgan. "Fortepiano" fani barcha ijrochilik ixtisosliklari uchun umumkasbiy fan hisoblanib, u – Garmoniya, Solfedjio, Musiqiy asarlar tahlili kabilar bilan o'zarouzviy bog'liqdir. O'zlashtirilgan ijrochilik ko'nikmalari, ularni yanada keng va chuqurroq o'rganishga ma'lum darajada ko'mak bo'ladi.

O'zbekistonda fortepiano san'atining jadal rivojlanishi mutaxassislar oldiga bir qator dolzarb muammolar qo'yib, ularning yechimini topishga undamoqda. Dastlab, fortepiano musi-qasining milliy an'analarga tayangan holda rivojlanishi va yaratilgan asar-larning ijrochi repertuariga kiritilishi masalasi dolzarbdir.

Ma'lumki, O'zbekiston kompozitorlarining asarlari o'zbek xalq musiqasi bilan uzviy bog'liq bo'lib, ijodiy jarayonda xalq kuylarini sof holda qo'llash bilan bir qatorda, ularni qayta ishlash, folklor materialining nisbatan murakkab tarzda qo'llanilishi ham kuzatiladi. O'zbekiston fortepiano musiqasi fondida deyarli barcha janrlar qamrab olingan bo'lib, miniatyura janridagi asarlardan boshlab, to turkumli asarlar namunalarigacha mavjud.

Hozirgi kunda yosh kompozitorlarning ijodida ana shunday keng qamrovli rivojlanish jarayonlari kechmoqda. Ularning ijodida turli yo'nalishlar ta'siri kuzatiladi. Ijod jarayonida

milliy an'analariga tayanish, milliy ohanglar asosida ijod qilish birlamchi omillardan ekanligi ayon bo'lmoqda. Kompozitorlar milliy ohanglar, usullar, shakllardan unumli foydalangan holda, o'z asarlarida rus va xorijiy musiqa an'alarini ham milliy qirralar bilan uyg'unlashtirishga harakat qilmoqdalar. O'zbek kompozitorlarining eng sara asarlarida ushbu unsurlar o'zaro shunday bog'langanki, bunda zamonaviy davrga xos bo'lgan ohang «qorishmasi» hosil bo'layotganini guvohi bo'lyapmiz.

"Fortepiano uzoq tarixga ega asbobdir. U 18-asrning boshlarida italiyalik usta Bartolomeo Kristofori tomonidan yaratilgan. U uni klavesin va spinet kabi vintage klaviatura asboblarining yanada rivojlangan versiyasi sifatida ishlab chiqdi. Pianino va bu o'tmishdoshlar o'rtasidagi asosiy farq ovoz balandligini sozlash qobiliyatidir. Eski asboblarda faqat bitta tovush bor edi va musiqachi tugmachani qanchalik qattiq bosganiga qarab pianino baland yoki jim bo'lishi mumkin edi. Bastakorlar va musiqachilar uchun yangi imkoniyatlar ochdi."

"Vaqt o'tishi bilan fortepiano yaxshilandi. 19-asrda yangi mexanizmlar, takomillashtirilgan materiallar va shakllar paydo bo'ldi. Masalan, u tugmachalar sonini ko'paytirdi, kuchliroq torlarni qo'shdi va pedallarni yaxshiladi. Bularning barchasi musiqachilarga yanada murakkab va ifodali musiqa yaratishga imkon berdi. Bugungi kunda fortepiano nafaqat klassik asbob, balki jazzdan rok musiqasiga qadar turli xil musiqa janrlarida muhim element hisoblanadi." Bu klassik, jazz va hatto pop musiqasida ishlatiladigan asbob. Bu akkordlar va kuylarni ijro etish qobiliyati tufayli o'ziga xos "bitta cholg'u orkestri". Siz bir vaqtning o'zida musiqani ijro etishingiz va unga akkordlar bilan hamroh bo'lishingiz mumkin, bu pianinoni musiqachilar orasida noyob va juda mashhur qiladi."

O'zbekistonda Forteplano musiqasi 1920-30- yillarda V. Uspenskiy, B. Nadejdin qayta ishlagan o'zbek xalq kuylaridan boshlab, keyinchalik G. Mushel, X. Izomov, B. Gienko, Sayfi Jalil, N. Zokirov, oxirgi yillarda D. Saydaminova, R. Abdullaev, A. Nabiev, M. Otajonov, D. Omonullaeva va boshqalarning miniatyuralari, Sonata va kontsertlari, ko'p qismli turkumlari bilan boyidi. O'zbekistonda Forteplano ijrochiligi san'ati rivojiga A. Lisovski, N. Yablonovski, O'zbekistonda xizmat ko'rsatgan artistlar O. Yusupova, A. Sharipova, O'zbekistonda xizmat ko'rsatgan o'qituvchi T. Popovich, xalqaro tanlovlar g'olibi E. Mirqosimova, A. Sultonov, U. Polvonov va boshqalar o'z hissasini qo'shgan.

So'nggi yillarda kompozitorlik yo'nalishi yangi nomlar bilan boyidi. Yaqindagina O'zbekiston davlat konservatoriyasining bitiruvchilari bo'lmish O. Abdullayeva, D. Zokirova, A. Xasanov, X. Xasanova va boshqalar mumtoz meros an'analari va zamonaviy musiqa qonuniyatlarini egallagan kompozitor sifatida turli janrlarda asarlar yaratmoqdalar.

Zamonaviy talablarga javob beradigan darajadagi musiqachilarni tarbiyalash deganda o'quv tizimiga kiritilgan barcha fanlardan olinadigan majmuaviy bilimlarga ega bo'lgan talabalarni tarbiyalash tushuniladi. Majmuaviy tarzidagi yondashuv fortepiano darslarini birinchi darajadagi amaliy ahamiyatga ega bo'lgan fan sifatida qaralishiga sababdir. Forteplano musiqiy ta'lim olishda umumiy pedagogik jarayonni yetakchi komponentidir. U turli mutaxassisliklar bo'yicha ta'lim olayotgan talabalarining estetik didi shakllanishida asosiy vosita sifatida xizmat qiladi.

Forteplano darslari talabalarining musiqiy adabiyot bilan ishlash ko'nikmalarini hosil qilishlariga yordam beradi. Cholg'uning o'ziga xos tomonlari turli janr va turli tarkibli ansambl va orkestrlar (klavir ko'rinishida) uchun yaratilgan asarlarni chalish imkoniyatini beradi. Forteplano kursida o'rganiluvchi ansambl, jo'rnavozlik, transpozitsiya tarzidagi ijro turlari

talabalarning umumiy va musiqiy iste'dodlarini rivojlanishida birlamchi omil sifatida xizmat qiladi (ijodiy ta'assurot, ichki eshitish qobiliyati, eslab qolish qobiliyati, garmonik va polifonik tafakkur, ritm hissi va boshqalar).

References:

Используемая литература:

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Yudin A. N. mahorat sirlari. Rus konsertmeysteri maktabi. S-Pb., 2008.
2. Krukova I. A. konsertmeysterlik tayyorgarligi jarayonida talabalarning improvizatsiya ko'nikmalarini shakllantirish usullari / / fortepiano pedagogikasi masalalari. M., 1980 yil.
3. Jivov L. musiqa maktabida akkompanist-akkompanistlarni tayyorlash / / musiqiy ta'lim masalalari bo'yicha uslubiy eslatmalar. M., 1966 yil.
4. Musin I. A. dirijyorni tarbiyalash to'g'risida: insholar-L. musiqa, 1987.
5. Shenderovich E. M. konsertmeyster sinfida: o'qituvchining mulohazalari. M.: Musiqa, 1996.

INNOVATIVE
ACADEMY